

'Van den duivel en de vernietiging van de Hongaarse democratie'

Op zoek naar nuance, achtergronden en verdieping

door Dzsingisz Gábor
december 2017

‘Van den duivel en de vernietiging der Hongaarse democratie...’

Op zoek naar nuance, achtergronden en verdieping

Verantwoording

“De democratie in Hongarije wordt ondergraven en het land glijdt af naar een dictatoriaal stelsel. Van persvrijheid is steeds minder sprake en de onafhankelijke rechtelijke macht wordt uitgehold.” Oftewel, het gaat slecht met mijn geboorteland. Tenminste, als ik de Nederlandse media de laatste jaren mag geloven. Viktor Orbán is in deze berichtgeving de personificatie van het kwaad en wordt aan de lopende band in één adem genoemd met: Poetin, Erdogan en Trump. Maar omdat ik niet één dissonant geluid in de hier opwellende informatiestroom kan ontdekken, ben ik wat argwanend geworden.

Lang heb ik getwijfeld of ik dit stuk zou schrijven. Mijn aarzeling komt voort uit een aantal wijsheden die ik me in de loop der jaren eigen heb gemaakt. Een Marokkaanse vriend, met wie ik lang samenwerkte in het Landelijk Overleg Minderheden, gaf mij bij onze eerste kennismaking een goede raad. Zijn reputatie was hem vooruit gesneld: een scherpe debater, meesterlijke analist en ware woordkunstenaar. Maar tijdens het overleg, waar ik hem voor het eerst ontmoette, sprak hij geen woord. Toen ik hem na afloop vroeg waarom hij niks gezegd had, antwoordde hij met een Arabische wijsheid: *„Spreek alleen als het zin heeft”*. Dat deed mij toen denken aan een andere levensles, van toenmalig minister Piet Bukman. We zaten samen achter in de auto, na onze beëdiging bij de Koningin toen hij tegen me zei: *„Je mag alleen maar boos worden als het werkelijk substantieel effect sorteert!”* En of het zin heeft dat ik mijn mond open doe, weet ik niet, noch of het enig effect sorteert. Toch heb ik mijn aarzeling aan de kant gezet en dat komt door iets wat mijn vader me geleerd heeft: *„Onderzoek altijd of iets waar is, en als je de conclusie trekt dat het niet of niet helemaal klopt, moet je getuigen van de waarheid, ongeacht de mening van anderen.”*

Deze zomer diende zich het perfecte moment aan voor een zoektocht naar waarheid en nuance. Samen met mijn schoonzoon Ewoud, 15 jaar een fanatiek waterpoloër in Nederland, ging ik naar het WK zwemmen en waterpolo in Boedapest. Omdat veel wedstrijden al uitverkocht waren, bestond ons schema uit een soort gatenkaas met veel vrije uren. Dit leek mij een uitgelezen kans om één en ander tegen het licht te houden. Dus heb ik in die tijd diverse ontmoetingen met een aantal beeldbepalende Hongaren¹ (o.a. hoogleraren, politici, ondernemers) gearrangeerd en hen een aantal scherpe vragen voorgelegd. Vragen die gebaseerd zijn op het beeld dat de Nederlandse pers van Hongarije schetst. En dankzij moderne technieken en omdat ik de Hongaarse taal, in tegenstelling tot velen die over Hongarije praten en schrijven, tot in de nuances beheers, kan ik ook de Hongaarse media volgen en uitdiepen. Dit doe ik door direct naar de bron te gaan, in plaats van gebruik te maken van vertalingen en interpretaties van persbureaus.

Ter inleiding van dit stuk begin ik met wat geschiedenis, feiten en enkele opmerkingen, om dit verhaal, ook voor degenen die minder bekend zijn met Hongarije, in de juiste context te plaatsen. Daarna volgt een samenvatting van de door mij gevoerde gesprekken.

---

¹ Bijlage 6 bevat extra informatie over mijn gesprekspartners

Inhoudsopgave:

Deel 1: Context

1.1	Soevereiniteit of het individu.....	5
1.2	Hongaarse democratie.....	6
1.2.1	Over verkiezingen, het parlement en de regering.....	6
1.2.2	De president en het Constitutioneel Hof.....	8
1.2.3	De omwenteling.....	8
1.2.4	De pers.....	9
1.2.5	De term Oostblok.....	10
1.3	Viktor Orbán.....	11
1.3.1	Levensloop.....	11
1.3.2	Een alternatief voor het liberaal economische model.....	13
1.3.3	Orbán's Succes: achtergrond & verandering.....	14
1.3.3.1	Verklaringen voor Orbán's populariteit.....	14
1.3.3.2	Het verlaten van de liberale economie.....	15
1.4.	Het vluchtelingenvraagstuk.....	16
1.4.1	Hongaren en de Islam: Een historische kanttekening.....	17
1. 4.2	De feiten.....	17

Deel 2: Interviews

2.1	Mijn Gesprekspartners.....	18
2.2	Prangende Vragen.....	19
2.2.1.	Glijdt Hongarije af naar een autoritaire dictatuur?.....	19
2.2.2	Wordt de persvrijheid beknot?.....	20
2.2.3	Wordt de onafhankelijkheid van de rechtelijke macht uitgehoud?.....	22
2.2.4	Is Orbán een dictator en potentat als Poetin, Erdogan en Trump?.....	22
2.2.5	Hebben de maatregelen m.b.t. de verlaging van de gas-, water-, en elektra-prijzen, de compensatie van de wisselkoerseffecten voor de schuldenlast en de recente inkomensverbeteringen gevolg voor de gemiddelde welvaart?..	23
2.2.6	Wat verklaart de populariteit van Viktor Orbán?.....	24
2.2.7	Hoe staat de gemiddelde Hongaar tegenover de vluchteling?.....	25

Tot slot.....	28
Bijlagen.....	29
Bijlage 1	
Parlementsfracties.....	29
Bijlage 2	
Overzicht en duiding van de Hongaarse media.....	30
Bijlage 3	
De geboorteplaats van de belangrijkste FiDeSz politici.....	34
Bijlage 4	
Reductie van gas-, water- en elektratarieven.....	35
Bijlage 5	
Overzicht van inkomensverbetering 2016-2018.....	36
Bijlage 6	
Achtergronden van mijn gesprekspartners.....	37

Deel 1: Context

1.1 Soevereiniteit of het individu

Over de betekenis van vrijheid

Als je naar de geschiedenis van de Hongaarse Staat van de afgelopen 500 jaar kijkt, zal je ontdekken dat deze, afgezien van twee korte periodes, in het teken staat van talloze zeer heftige jaren van vrijheidstrijd. Vijf eeuwen lang vechten de Hongaren, bijna onafgebroken, tegen buitenlandse overheersers. De hele Hongaarse cultuur, taal en literatuur is hier dan ook van doordrongen. Hongaren beschouwen zich over het algemeen dus als één van de meest vrijheidslievende volkeren.

In de 16e eeuw ontwikkelde Nederland zich als vrij land. We bouwden onze nationale soevereiniteit op, een land waar vrije burgers tot ontplooiing konden komen. Maar in diezelfde eeuw ging de Hongaarse staat ten onder en kwam pas in 1990 opnieuw tot leven.

Nadat het Ottomaanse leger van sultan Süleyman de Grote het koninkrijk Hongarije bij de stad Mohács versloeg (1526), volgde 160 jaar Turks-islamitische overheersing. Tot in de uiterste hoeken van het land verzette de bevolking zich hevig. In die tijd is de bevolking meer dan gehalveerd. Grote delen van het land raakten zelfs volledig ontvolkt. Landbouwgrond verwilderde en werd deels moeras en tienduizenden kinderen werden weggevoerd. Zij werden omgevormd tot de elitetroepen van de sultan (de janitsaren). Pas na ruim anderhalve eeuw, in 1686, werd Buda uiteindelijk bevrijd.

Onmiddellijk na de Turkse volgde de Oostenrijkse overheersing en een niet aflatende reeks van gewapende conflicten met het huis Habsburg. Een van de vele hoogtepunten van deze vrijheidstrijd is de revolutie onder leiding van Lajos Kossuth, in 1848-1849. Nadat de Oostenrijkers met hulp van de Russische tsaar de opstand in de kiem hadden gesmoord volgde een bloedige terreur, genadeloze retorsie en militaire bezetting. Aan de Habsburgse overheersing kwam pas een einde in 1918 na WOI. Toen volgde de eerste periode van vrijheid tot de Duitse bezetting op 19 maart 1944. En de plek van de Duitsers werd tijdens de 'bevrijding' onmiddellijk ingenomen door de Sovjetsoldaten, die het land pas in 1990 verlieten.

Het woord vrijheid wordt in Nederland vooral als individuele vrijheid ervaren, geen bemoeienis of regels van hogerhand. Vrijheid in de zin van 'vrij zijn van een buitenlandse overheerser' speelt hier slechts tijdens en direct na de Franse (Napoleon) en Duitse (WOII) bezetting een rol. In Hongarije is dit anders; want in een land dat 500 jaar bijna onafgebroken gestreden heeft vóór zijn vrijheid en tégen buitenlandse inmenging, heeft de 'nationale soevereiniteit' vooralsnog een hogere gevoelswaarde dan individuele vrijheid.

1.2 Hongaarse democratie

1.2.1 Over verkiezingen, het parlement en de regering

Sinds 1990 kent Hongarije voor het éérs in haar meer dan 1000-jarig bestaan een pluriforme, op meerdere partijen gebaseerde democratie. Een eerdere poging daartoe werd door de vrijheidsstrijders in 1848 ondernomen. Ze voerden een kieswet tegen het absolutisme van de Habsburgers in, maar de onafhankelijkheidsstrijd mislukte en zaken werden terug gedraaid. Ongeveer honderd jaar later, na WOII werd er een tweede poging gedaan. Maar die werd, met steun van de sovjet militairen, in 1948 vakkundig getorpedeerd door de Hongaarse communistische partij.

Na de val van de Berlijns muur (november 1989) zijn er maar liefst zeven vrije verkiezingen, naar West-Europees model, gehouden. Toch bevindt Hongarije zich nog steeds in een overgangsfase van het communisme naar een democratisch bestel. Een overzicht van de na 1990 gevormde regeringen maakt duidelijk waarom.

Het eerste kabinet (1990-1994) onder leiding van premier **József Antall** werd door drie partijen gevormd, waarvan twee (de KDNP en de Fkgp) teruggrepen naar de roots van de periode 1945-1948. De grootste coalitiepartij (MDF) met leider Antall, was een nieuwkomer aan het politieke firmament. Het was een verzamelpartij van vele anticommunistische burgerinitiatieven. En één van dragers van het maatschappelijk en staatkundig vernieuwingsproces, dat het einde van de dictatuur van de communistische partijen inluidde.

Het tweede kabinet (1994-1998) stond onder leiding **Gyula Horn**, de voorman van de MSzP. Deze partij wordt beschouwd als de erfopvolger van de communistische partij, maar na 'de omwenteling' afficheerde zij zich als 'sociaaldemocratische' partij; 'Magyar Szocialista Párt'. Vóór 'de omwenteling' was Gyula Horn de minister van Buitenlandse Zaken in het laatste communistische kabinet. Ook nam hij in 1956 persoonlijk actief deel aan het neerslaan van de opstand en was hij betrokken bij vergeldingsacties van de paramilitaire organisatie van de communistische partij, waar hij in november 1956 (dus ná de Russische invasie) tot toetrad. Toen hij tijdens zijn premierschap (1994-1998) hierover bevraagd werd, was zijn antwoord „Nou en?”

De vrije verkiezingen, 4 jaar na het verdwijnen van de Berlijnse muur, brachten dus een doorgewinterde communist aan de macht, met een absolute meerderheid in het parlement. Hoe is dat mogelijk? Het antwoord is betrekkelijk eenvoudig; er is namelijk nooit schoon schip gemaakt. De „vreedzame” overgang in 1989 was in Moskou bevochten. En met de toezegging dat de oud-communisten geen haar gekrenkt zou worden, werd de slag gewonnen. Maar de prijs die men hier nú nog voor betaalt is hoog. In paragraaf 1.2.3 ga ik hier dieper op in.

De derde vrije verkiezingen (1998) werden door FiDeSz, onder leiding van **Viktor Orbán** gewonnen. Tijdens het laatste TV-debat met premier Horn wist Orbán met zijn oratorische talent en geëngageerde stijl, vele kiezers naar zich toe te trekken. Hij vormde een kabinet met de Fkgb (de 'Onafhankelijke Kleine Boeren Partij').

Voor de derde keer in 12 jaar tijd veranderde de samenstelling van de regering volledig en alle zes de politieke partijen die een rol hadden gespeeld bij de 'omwenteling' in 1990 waren inmiddels minstens één keer in- en/of uit de kabinetscarrousel gestapt.

De vierde vrije verkiezingen (2002) brachten wederom wat nieuws. **Péter Medgyessy** afficheerde zich als onafhankelijke premierskandidaat. Vóór 1990 maakte hij echter deel uit van het politbureau van de communistische partij. En weer won de socialistische MSzP (waar talrijke oud communisten dus nog steeds de dienst uitmaakten) de verkiezingen. Tijdens deze kabinetsperiode werd Medgyessy vervangen door **Ferenc Gyurcsány**, de laatste voorzitter van de KISz, de jeugdorganisatie van de oude communistische partij. En met hem aan het roer leidde de MSzP ook **het vijfde kabinet**. (2006-2010).

Op 23 oktober 2006, tijdens de herdenking van het 50-jarige jubileum van de Hongaarse vrijheidsstrijd van 1956, ging het flink mis. Burgers die tegen de regering van Gyurcsány demonstreerden werden op zeer gewelddadige wijze uiteengejaagd. Daarbij werd, naast vele anderen, ook Máriusz Révész, een parlamentslid van de oppositie, neer geknuppeld.

Het gebruik van rubberen kogels, traangas en disproportioneel geweld tegen de eigen bevolking werd het begin van het einde van de door Gyurcsány geleide regeringscombinatie MSzP-SzDeSz. Waarna de SzDeSz verdween uit het parlement en de MSzP ¾ van zijn kiezers verloor.

Ongeveer tegelijkertijd met het gewelddadig uiteenjagen van de demonstranten bij de 50 jarige herdenking van de Hongaarse opstand lekte een interne toespraak van Gyurcsány uit, waarin hij erkende dat zijn hele regering op leugens berustte, en dat zijn twee kabinetten niets hadden gepresteerd. Dit leidde uiteindelijk tot het aftreden van Gyurcsány.

Ter vergelijking; in Nederland zou het echt ondenkbaar zijn dat 20 jaar na WOII, de laatste leider van de Nationale Jeugdstorm, de zgn. Nederlandse Hitlerjugend, hier premier zou zijn. Nederland heeft namelijk afgerekend met het verleden, Hongarije nog steeds niet.

De zesde (2010) en de zevende (2014) vrije verkiezingen zijn met een 2/3 meerderheid door de combinatie FiDeSz-KDNP, onder leiding van **Viktor Orbán** gewonnen. Op het hoe en waarom hiervan kom ik later terug. In Bijlage 1 staat een overzicht van de huidige politieke parlamentsfracties en die uit het verleden.

1.2.2 De President en het Constitutioneel Hof

In het Hongaarse staatsbestel bestaan twee instituties die wij in Nederland niet kennen, een soort extra toetsing binnen het democratisch bestel van checks and balances. Dit zijn de bijzondere bevoegdheden van het Staatshoofd (de president) en die van het Constitutioneel Hof.

De huidige president is János Áder. Hij is onlangs herkozen voor een tweede (en tevens laatste) termijn van 5 jaar. Het Hongaars Constitutioneel Hof bestaat uit 15 rechters. Zij worden door het Parlement (2/3 meerderheid) voor 12 jaar benoemd. Herbenoeming is niet mogelijk. Ook is er een leeftijdsgrens; als je 70 wordt, moet je terugtreden.

De president heeft dus bijzondere bevoegdheden, met name bij de totstandkoming van wetgeving. Hij kan een door het parlement aangenomen wet terugzenden met vermelding van zijn bezwaren c.q. bedenkingen en verzoeken de wet in heroverweging te nemen.

Ook kan de president het Constitutioneel Hof verzoeken, voor hij beslist wel of niet te tekenen, een wet te toetsen aan de grondwet. Acht het Hof de wet niet in overeenstemming dan dient het Parlement met inachtneming van de bezwaren van het Constitutioneel Hof de wet opnieuw te ontwerpen. De rol van het Hof is vergelijkbaar met het Hof in het Duitse Karlsruhe.

Naast de vele bevoegdheden die de president heeft bij belangrijke benoemingen, is hij tevens opperbevelhebber van het leger.

János Áder heeft gedurende zijn eerste ambtstermijn (2012-2017) het Hof 5 keer verzocht om de grondwettelijkheid van een wet te toetsen en 28 keer een door het parlement goedgekeurde wet terug gestuurd naar het Parlement voor heroverweging. In ons land heeft het staatshoofd dergelijke bevoegdheden niet, noch kan een rechter de aangenomen wetten toetsen aan de grondwet.

1.2.3 De 'omwenteling'

De eerste premier van Hongarije was de christendemocraat József Antall. Ik heb vele gesprekken met hem mogen voeren, voor zijn overlijden in 1993. Hij voorspelde de wederopstanding van de communisten en verzekerde me: *„Ze zullen weer aan de macht komen. Dat zal de prijs zijn die wij moeten betalen voor het feit dat wij voor een vreedzame transformatie hebben moeten kiezen. En omdat we ze niet ter verantwoording hebben kunnen roepen voor hun wandaden, zullen zij weer boven komen drijven.”*

Ik moest toen denken aan een reportage van KRO's 'Brandpunt', gemaakt door Fons de Poel samen met Lajos Kalános, de succesvolle naar Nederland gevluchte cameraman, met de titel: „Mijn oude vriend Lajos, terug naar de hel van toen.” In 1990 reisde Kalános af naar de gevangenis waar vele van zijn vrienden geëxecuteerd zijn en naar de dodencel waar hij zelf 5 jaar lang als politieke gevangene op zijn eigen executie zat te wachten. Daarna bezocht hij een rechter in functie en vroeg hem of hij ten tijde van het communisme ook mensen ter dood veroordeeld had. De rechter antwoordde categorisch neen! Toen trok Kalános een document tevoorschijn; het was zijn eigen doodsvonnis, ondertekend door de rechter die op dat moment voor hem stond.

Het geval van Kalános staat niet op zich, na ‘de omwenteling’ veranderde er op veel vlakken en posities helemaal niets binnen de Hongaarse samenleving. Als je dit weet, zou je ook het besluit van de Hongaarse regering (in 2010) om de verplichte pensioenleeftijd van rechters van 70 naar 62 jaar te verlagen, in een ander licht kunnen zien. Bijvoorbeeld als een poging om af te rekenen met een aantal van de handen waar nog veel oud bloed aan kleeft. De Europese Commissie zag het echter als een uitholling van de onafhankelijkheid van de rechtelijke macht en verzette zich tegen de leeftijdsdiscriminatie. Het Hongaarse Constitutionele Hof achtte de vervroegde pensionering ook ongrondwettelijk omdat rechters niet kunnen worden ontslagen. Dit om hun onafhankelijkheid te waarborgen. Een mooi uitgangspunt en terecht in het geval van onafhankelijke rechters die hun beroep naar eer en geweten uitoefenen. Maar in praktijk beschermt het dus ook een hele twijfelachtige groep. Het voorstel ging de prullenmand in.

Door de ‘fluwelen’ revolutie heeft men na 1990 dus ook niet binnen de rechtelijke macht afgerekend met de misdadigers van de dictatuur. In Nederland was dit heel anders na het verjagen van de Duitsers na afloop van WOII. Stel je eens voor dat wij in Nederland niet zouden hebben afgerekend met de NSB-top en vele NSB-ers gewoon hun politieke rechten hadden laten uitoefenen of zelfs recht hadden laten spreken. Dat is totaal ondenkbaar. Nederland heeft wel afgerekend met het monster en daardoor kon hier niet 4 jaar na het verjagen van de bezetter een NSB-er minister-president worden.

1.2.4 De Pers

„Er worden kranten gesloten door de regering” zei Judith Sargentini, op 12 juni 2017 om 8 uur 's-ochtends op Radio 1. Ze deed deze uitspraak daags na haar benoeming tot rapporteur van de commissie ‘Burgerlijke vrijheden, Justitie en Binnenlandse zaken’ van het Europees Parlement en dient een rapport op te stellen over de stand van de Hongaarse rechtstaat. Haar uitspraak sluit naadloos aan bij de heersende publieke opinie in Nederland inzake de persvrijheid in Hongarije. Aangezien de mate van persvrijheid uiteraard één van de graadmeters is voor het al of niet functioneren van een democratie, voel ik mij genoodzaakt dit verder te onderzoeken.

Er is een rijkdom aan mediaverscheidenheid in Hongarije. Een breed geschakeerd aanbod van kranten, tijdschriften, televisiezenders en radiostations. Het is niet altijd eenvoudig om zicht te krijgen op de „kleur” van die verschillende media omdat die nogal eens radicaal verandert. Niet in de laatste plaats vanwege verschuivende machten en krachten. Voor een gedetailleerd overzicht van, een toelichting op en een analyse van de media verwijs ik graag naar Bijlage 2.

Nagenoeg alle Hongaarse kranten regelmatig lezend en de media volgend concludeer ik dat:

-de bewegingsvrijheid van de pers in zekere zin wel, zoals overal in de wereld, bepaald wordt door de financiers en oplagecijfers.

-journalisten niet worden gemolesteerd of tot zwijgen gebracht .

-een evenwicht aan het ontstaan is in de mediawereld, waarbij de dominantie van de vroegere communistische machthebbers en hun netwerken aan het verdwijnen is.

-meningen van links tot rechts, ook de meest extreme verkondigd kunnen worden.

1.2.5 De term Oostblok

Als het over een of meerdere landen van het voormalig Europese deel van het Sovjet imperium gaat wordt vandaag de dag, 27 jaar na de val van de Berlijnse muur, de term „Oostblok” in de Nederlandse media nog steeds consequent gebezigd. Het gebruik van die term wordt door menig Tsjech, Pool of Hongaar als denigrerend ervaren. Het doet immers denken aan de tweedeling van Europa, aan de dictatuur, aan het communisme en het uitgeleverd zijn aan de Sovjetunie. Door deze term voelen zij zich tweederangs, inferieure Europeanen tegen wil en dank.

In mindere mate geldt dat ook voor de uitdrukking 'Oost-Europa'. Deze termen dateren vanaf het begin van de koude oorlog en zijn via het Engels in West-Europa in zwang geraakt. Voor die tijd werd dat deel van Europa altijd als 'Midden Europa' (Mitteleuropa) of 'Centraal Europa' (Europe Central) aangeduid.

Ik herinner mij een conferentie in september 1989 onder leiding van Maarten van Traa in Driebergen. De gastspreker was Adam Michnik, een van de voormannen van Solidarnost. Op een bepaald moment stond Michnik op en zei geïrriteerd: „als Polen nog een keer Oost-Europa genoemd wordt, zal ik de bijeenkomst verlaten. Polen ligt in het hart van Europa en wil op geen enkele wijze geassocieerd worden met Oost-Europa, dat immers aan de oostgrens van Polen begint. De term Oost-Europa dateert uit de tijd van de communisten en de Russen; die tijd is voorbij”.

1.3 Viktor Orbán

In Nederland wordt de Hongaarse premier tegenwoordig in een adem genoemd met Poetin, Erdogan & Trump, vaak voorzien van niet al te fraaie toevoegingen variërend van autoritair leider, dictator, potentaat. Tijd om Viktor Mihály Orbán beter te leren kennen.

1.3.1 Levensloop

1963 Orbán wordt geboren in een klein dorpje **Alcsútdoboz**, in het midden van Hongarije. Zijn afkomst van het platteland is bepalend voor hem. De tegenstelling tussen 'de Alföld', het platteland en de hoofdstad Budapest is één van de zeven fundamentele scheidslijnen die naar mijn mening het land verdelen. Zijn nog altijd aanwezige afkeer van het merendeels kosmopolitische intellectuele klimaat van Budapest, zijn aversie tegen het bankwezen en het grootkapitaal vindt o.a. hierin zijn oorsprong. Opvallend is dat vandaag de dag ook geen van zijn naaste politieke medestanders afkomstig is uit Boedapest.²

1977 Viktor Orbán mag dankzij de inspanningen van zijn moeder naar de middelbare school. Zijn vader vond dat zijn zoon eerst een vak moest leren waar hij geld mee kon verdienen, maar moeder wint en Viktor wordt ingeschreven op een van de beste middelbare scholen van Hongarije, het Teleki Blanka gymnasium, in Székesfehérvár, op de Engelstalige afdeling. In de familie Orbán had tot dan toe nog nooit iemand een vreemde taal gesproken en het werd tijd dat dat ging gebeuren, vond zijn moeder. Orbán nam ook heel intensief deel aan de vele buitenschoolse activiteiten. Het oprichten van een krant, het opzetten van een scholierenzelfbestuur, diverse studieclubs, en het organiseren van een Engelse kerstviering. Deze activiteiten brachten hem en zijn medestanders in scherp conflict met de schoolleiding en de communistische jeugdorganisatie. De bom barstte toen hij voorstelde om de geschiedkundige studieclub niet meer naar de communistische leider van de Radenrepubliek van 1919 Béla Kun te noemen, maar naar een vrijheidsstrijder uit 1848, Dániel Kászonyi. Het liep met een sisser af, hij kreeg slechts een berisping.

1981 Tijdens zijn militaire dienst doen zich rond Orbán diverse problemen voor. Ik memoreer slechts één voorval. In december 1981 werden een aantal onderdelen van het Hongaarse leger, waaronder Orbáns eenheid (gelegerd in Zalaegerszeg), in verhoogde paraatheid gebracht. Dit had te maken met de mogelijke bezetting van Polen, het was de tijd van 'Solidaritat' onder leiding van vakbondsleider Lech Welensa, door de legers van het Warschaupact. De meeste dienstplichtigen waren niet op de hoogte van wat zich in Polen afspeelde, maar enkelen wel. Zij verkeerden in grote gewetensnood en bespraken de situatie met elkaar. Op het laatste moment werd de Sovjet-Russisch geleide militaire invasie voorkomen. Later werd door Gábor Fodor (de huidige leider van de liberale partij en lid van het parlement) - die bij dezelfde eenheid diende - verklaard dat Orbán tegen hem en een aantal van zijn vrienden gezegd had dat, als het bevel zou komen om Polen te bezetten, hij zonder meer zou weigeren.

1982 Orbán begint zijn universitaire opleiding in Boedapest. Uit deze periode stamt de zogenaamde 'Brezjnev-affaire'. Toen de partijsecretaris van de communistische partij van de

---

² Bijlage 3 De geboorteplaatsen van de belangrijkste politici van de regerende Fidesz partij

Sovjet Unie stierf kwam een van de hoogleraren de collegezaal binnen waar Orbán, een eerstejaars student, zich bevond. Op huilerige toon maakte de hoogleraar bekend dat *“de grote strijder voor de wereldvrede, kameraad Brezjnev gestorven was”*. Hij verzocht de studenten op te staan en met een minuut stilte Brezjnev eer te bewijzen. Orbán en enkele andere studenten bleven zitten. Er ontstond een vreselijke scheldpartij, waarbij twee van Orbáns medestanders de zaal verlieten.

1989 Tijdens de officiële herbegrafenis van Imre Nagy (de geëxecuteerde leider van de Hongaarse vrijheidstrijd van 1956) op 16 juli 1989 kreeg student Viktor Orbán de opdracht om de menigte van honderdduizenden mensen op het Heldenplein in Boedapest toe te spreken, namens de Hongaarse jeugd. In deze toespraak riep hij op tot actie om te komen tot een pluriforme democratie met meer partijen én om onmiddellijk besprekingen te starten over de terugtrekking van de Russische troepen. Vriend en vijand was in shock door de durf van deze student en deze toespraak maakte hem tot een nationale held.

1990 Orbán komt samen met 21 van zijn partijgenoten (FiDeSz = Verbond van Jonge Democraten) in het parlement. Heilig gelovend in de basisdemocratie, voorstander van de scherpe scheiding tussen kerk en staat, met een liberaal economische programma, vertegenwoordigen zij op dat moment een progressief liberale koers, redelijk vergelijkbaar met D’66. Opvallend is het optreden in het parlement op de dag van de herdenking van het verdrag van Trianon (de opdeling van Hongarije na WOI en nog altijd de achillespees van de Hongaarse buitenland politiek). Een parlamentslid wil deze ‘pijnlijke herinnering’ graag met een minuut stilte gedenken. Orbán en 16 van zijn fractiegenoten geven hieraan geen gehoor en verlaten de zaal. Hij was van oordeel dat zo’n een geste schadelijk zou zijn voor de buitenlandse betrekkingen.

2006 Tijdens de verkiezingen verliest FiDeSz enorm. Door de nederlaag beseft Orbán dat de bevolking meer vraagt dan het verdedigen van de beginselen van liberale vrijheidsrechten. De bevolking wil dat er iets gedaan wordt aan de sociale achterstanden en een verhoging van de welvaart. De ‘Sinterklaas’-beloften van zijn politieke tegenstander, Péter Medgyessy bij de verkiezingen in 2002 (o.a. verdubbeling van de pensioenen) heeft immers tot diens onverwachte verkiezingssucces geleid. De economische overwegingen krijgen van nu af aan een veel zwaardere rol in de politiek van Orbán dan tot nog toe het geval was.

2008 De financiële en economische wereldcrisis van 2008 versterken zijn besef dat alleen praten over liberale waarden geen zoden aan de dijk zet. Gaandeweg besluit hij een alternatief economisch model te ontwikkelen, waarbij het ongelimiteerd economisch liberalisme beteugeld wordt ten gunste van de welvaartsontwikkeling van de bevolking. Hij besluit de filosofie van de liberaal democratische staat op het punt van de economie te verlaten. Daarna groeit bij hem de opvatting dat de liberale rechtsstaat niet in staat is het economisch liberalisme van het grootkapitaal te beteugelen. En terwijl de wereld in een steeds diepere crisis duikt, ontwikkelt Orbán, samen met een aantal deskundigen in een denktank een alternatief model.

2014 Op 26 juli formuleert Orbán op de zomeruniversiteit van Tusnádfürdő zijn gedachtengoed voor het eerst in een totale samenhang in het openbaar.

1.3.2 Een alternatief voor het liberaal economische model

Orbán geeft in zijn redevoering van Tusnádfürdő (2014) een opsomming op grond waarvan hij tot de conclusie is gekomen dat het liberaal economisch model voor Hongarije niet werkt.

Naar zijn mening is de liberale democratische staatsinstelling van Hongarije de laatste 20 jaar niet in staat gebleken om:

- de schadelijke gevolgen van de globalisering tegen te gaan, daar het geen instrumenten heeft om de internationale overheersing van het grootkapitaal te beteugelen.
- het collectief bezit van de samenleving, dat hij noodzakelijk acht om een op welvaart gerichte overheidsbeleid te voeren te beschermen.

Ter illustratie voert hij aan dat de algehele privatisering (een van de voorwaarden voor de toetreding tot de EU) van het nationale bezit, oftewel de gas-, water-, en elektriciteitsbedrijven, heeft geleid tot een immense prijsstijging van de primaire voorzieningen die voor rekening van de burgers komt. En doordat praktisch alles geprivatiseerd was, had de staat nauwelijks meer middelen om invloed uit te oefenen op het prijsniveau van de primaire levensbehoeften van de bevolking.

- het land te beschermen tegen het oplopen van de buitenlandse schuld op de betalingsbalans.
- de toename van de schuldenlast van de individuele huishoudens en gezinnen als gevolg van de rentepolitiek van de banken en het vrije spel van de koerswisselingen van de buitenlandse valuta's, tegen te gaan.
- de ondergraving en uitholling van de positie van de middenklasse tegen te gaan, met als gevolg dat de middenklasse dreigt te verdwijnen.
- de voorsprong die kinderen uit welgestelde gezinnen hebben ten opzichte van kinderen uit minder welgestelde gezinnen te verkleinen.
- de drastische toename van de werkloosheid onder jongeren tegen te gaan.
- de al maar groter wordende kloof tussen steeds meer armen en steeds rijkere te dichten.

Het is opvallend dat de onderbouwing zich puur tegen het economisch liberalisme keert. Orbán trekt de conclusie dat het in het liberaal economisch vrijheidsmodel altijd de sterkste is die bepaalt waar de grens van de vrijheid ligt. Het klassieke vrijheidsmodel zegt dat in de onderlinge verhouding tussen twee mensen: „*Alles mag, tenzij de ander in zijn vrijheid wordt beperkt*”. Er is echter volgens Orbán geen zuivere arbiter om te beoordelen wanneer de vrijheid van de ander beperkt wordt. Uiteindelijk draait het uit op de macht van de sterkste. Het is uiteindelijk de bank die de hoogte van de rente bepaalt. Orbán kiest liever voor een ander vrijheidsmodel voor de onderlinge verhoudingen tussen twee mensen met het uitgangspunt: „*Wat jij niet wilt dat U geschiedt, doe dat dan ook de ander niet*”.

Zijn slotconclusie is dat een democratie niet noodzakelijk liberaal hoeft te zijn. De maat is niet het vrije spel van het marktmechanisme, maar de beantwoording van de vraag in hoeverre een maatregel bijdraagt tot de welvaartsverbetering van de samenleving. Over de liberale grondrechten (nu dus niet doelend op de economie) heeft Orbán zijn van jongs af aan ingenomen standpunt niet gewijzigd. Hij zegt in zijn toespraak: „Het nieuwe model zal de beginselen van mensenrechten, vrijheid en het christendom vanzelfsprekend respecteren.”

1.3.3 Orbáns Succes: achtergrond & verandering

1.3.3.1 Verklaringen voor Orbáns populariteit

Nu Viktor Orbán sinds 2010 alle verkiezingen met grote overmacht gewonnen heeft en de verkiezingen in 2018 waarschijnlijk ook weer ruimschoots zal winnen is het de moeite waard na te gaan welke factoren tot zijn succes hebben geleid. Verklaringen die je tegenkomt zijn als volgt:

- zijn linkse economische politiek werpt zijn vruchten af
- Orbán is in staat om de belangen van de burgers te integreren in het beleid van de regering
- als voorvechter van het anti-establishment, tegen het intellectueel gerichte Boedapest, is hij buitengewoon populair op het platteland
- hij koestert de Hongaarse tradities
- hij is een overtuigende spreker en spreekt de taal van het volk, hij is dus begrijpelijk voor iedereen
- hij treft populaire maatregelen (gericht op het verlagen van de kosten van levensonderhoud)
- hij is een gedecideerde leider, en is in staat beslissingen te nemen en ook uit te voeren. Hij doet wat hij zegt en komt zijn beloftes na.
- hij is de enige charismatische leider, met ervaring en geloofwaardigheid, op dit moment in Hongarije.

Iets wat men niet vaak hoort is dat de premier ook bereid is om terug te komen op genomen beslissingen als hij massaal verzet en tegenargumenten bespeurt. Oftewel hij luistert indien protest onder de bevolking luid genoeg is.

Een drietal voorbeelden in dit verband:

- het na enkele maanden intrekken van de ingevoerde zondagssluitingswet. Deze wet was in brede lagen van de bevolking zeer impopulair.
- het annuleren van de belastingheffing op internet. Na de afkondiging van deze wet ontstond breed verzet met massabijeenkomsten en demonstraties, met als resultaat dat dit voornemen werd ingetrokken.
- het terugtrekken van het aanbod om de Olympische Spelen in 2022 te organiseren. Het organiseren van de Spelen is een zeer oude droom van

menig Hongaar. De regering heeft na consensus in het parlement en de gemeenteraad van Boedapest vol enthousiasme het aanbod gedaan aan het Internationaal Olympisch Comité om de Spelen in Boedapest te organiseren. De kans op het winnen van de toewijzing was redelijk groot, binnen Europa bleef alleen Parijs als concurrent over. Maar de consensus begon af te brokkelen. En er ontstond een initiatief om een referendum te organiseren tegen de Olympische spelen. Toen de benodigde 260.000 handtekeningen er waren, besloot de regering om het Hongaarse aanbod in te trekken.

1.3.2.2 Het verlaten van de liberale economie in praktijk

De economische wereldcrisis van 2008 bracht Orbán tot de conclusie dat een vrije markteconomie de kloof tussen arm en rijk in Hongarije vergroot. En zijn inziens, zouden veel burgers in ernstige financiële problemen komen, als de staat niet zou ingrijpen. Vanaf dat moment werkte hij dus aan een alternatief economisch model om de levensstandaard van de bevolking op peil te houden en zo mogelijk te verbeteren.

Naar mijn mening is het daaruit voortvloeiende economische beleid van Orbáns tweede en zijn huidige derde regeringsperiode grotendeels de verklaring voor zijn niet aflatende populariteit. Hij nam drie belangrijke maatregelen:

1. Tariefreductie van gas, water en elektra voor alle 4 miljoen huishoudens.
2. Het verlagen van de schuldenlast van 2 miljoen particuliere leningen die door ongunstige wisselkoerschommelingen toegenomen was.
3. Een algehele inkomensstijging voor alle economische sectoren.

AD 1 De reductie van de verbruikstarieven van gas, water en elektra

Na de politieke omwenteling in 1990 werden de staatsbedrijven voor gas, water en elektra geprivatiseerd en kwamen in buitenlandse handen. Tot het jaar 2010 verdrievoudigden de tarieven. Hongarije werd toen qua verbruikstarieven van gas en elektra het op één na duurste land van alle 28 EU-landen. Orbán dwong de particuliere bedrijven vanaf 2013 hun tarieven in drie etappes te verlagen.³

Dit leidde in de periode 2013-2017 tot een besparing van gemiddeld 170.000 HUF (euro 560) voor alle huishoudens. Deze maatregel werd ervaren als een sociale maatregel ten gunste van de laagste inkomensgroepen en de gepensioneerden. Inmiddels zijn de prijzen van gas en elektra, dankzij deze maatregel en de prijsstijging in de andere EU landen (circa 20%), de op één na laagste in de EU⁴.

AD 2 Het verlagen van de door wisselkoersen toegenomen schuldenlast van leningen

³ Zie Bijlage 4a voor de cijfers van deze gefaseerde invoering.

⁴ Zie Bijlage 4b voor een prijsvergelijking tussen de EU-landen

Na toetreding tot de Europese Unie (2004) leek het voor Hongaren aantrekkelijk om hun grotere uitgaven met behulp van buitenlandse banken te financieren. De rente voor consumptieve leningen en hypotheekleningen was toen in Hongarije hoger dan 14% terwijl men in Zwitserland of Duitsland tegen 4% kon lenen. De leningen werden in Zwitserse franken dan wel euro's afgesloten, maar de aflossing en rente moest men tegen de lopende wisselkoers in HUF (Hongaarse Forinten) betalen. Tot en met 2014 zijn er meer dan 2 miljoen van dit soort leningen afgesloten. Toen de wisselkoersen zich in de loop der tijd ongunstig voor Hongarije ontwikkelden deden zich enorme problemen voor. Een lening, afgesloten in euro's, was 30% duurder als je in Forinten moest aflossen en een in Zwitserse franken geleend bedrag werd zelfs 80% hoger. Menig faillissement en gedwongen woningverkoop op last van de buitenlandse banken was het gevolg. Deze situatie nam een onhoudbare omvang aan. Daarom besloot de regering tot een groot aantal maatregelen. Waaronder een fixering van de wisselkoers ten tijde van de afgesloten leningen waarmee de renteverplichting en de aflossing verrekend werd. Voor de Zwitserse frank werd de koers bepaald op 1 ZwF = 180 HUF en voor de euro gold 1 EUR = 250 HUF. Het tekort voor de bank werd gezamenlijk gedragen door de staat, de leningnemer en de bank. De operatie gold met terugwerkende kracht; dus alles werd herleid tot het moment waarop de leningen waren afgesloten. Voor de meer dan 2 miljoen contracten betekende dit een operatie van circa 1.000 miljard HUF, oftewel 3,3 miljard euro. Hypotheeknemers hadden een gemiddeld voordeel van 718.000 HUF (2.393 euro) en de consumptieve leners gemiddeld HUF 393.000 (1.310 euro). Voor menig huishouden betekende deze verlichting het verschil tussen het hoofd boven water houden of verzuipen.⁵

AD 3 Een stijging van alle inkomens in de periode 2017-2018.

De economische groei van Hongarije voor het jaar 2018 wordt op 4,3% geschat. Daarom besloot de regering Orbán (vast ook met het oog op de landelijke verkiezingen in de lente van 2018) om de inkomens dit jaar en volgend jaar te laten stijgen. Deze operatie levert in 2018 voor alle Hongaren samen een inkomensverbetering van 141 miljard HUF (circa 470 miljoen euro) op.⁶

De overheidsmaatregelen sinds 2013 grijpen veel dieper in het economische verkeer in dan wij in Nederland gewend zijn, maar kunnen zonder meer sociaal worden genoemd. Brede lagen van de bevolking profiteren ervan. En dat draagt bij tot de populariteit van de regering.

1.4. Het vluchtelingen vraagstuk

Als voorzitter van Vluchtelingen Organisaties Nederland en ervaringsdeskundige heb ik in de media vaak over het vluchtelingenvraagstuk gesproken. Dit is momenteel een zeer controversieel onderwerp, waarover vaak zonder enige balans tussen oplopende emoties, oprechte humanitaire gevoelens en rationeel bestuurlijke aspecten wordt gediscussieerd. Dit is reden waarom ik mij in dit artikel naast het maken van een historische kanttekening alleen tot de feiten beperk.

⁵ Ten tijde van dit artikel varieert de wisselkoers van de euro tussen de 300 en 310 HUF

⁶ In Bijlage 5 staat een overzicht van de gevolgen van deze inkomensstijging voor de diverse sectoren

1.4.1 Hongaren en de Islam: Een historische kanttekening

Het is waar dat de Hongaarse bevolking een aversie heeft tegen de islam. Dit vindt zijn oorsprong in de geschiedenis. In 1490 dus vóór de slag van Mohács (1526) telde het Hongaarse koninkrijk circa 4 miljoen inwoners, waarvan 3,2 miljoen Hongaren. Twee honderd jaar later was de Hongaarse bevolking gereduceerd tot 1,5 miljoen. Dit zijn de directe demografische sporen die de 160 jaar Turks-islamitische overheersing achterliet. En cultuurhistorisch gezien, speelt dit nog steeds een duidelijke rol. Ter oriëntatie: In dezelfde periode (1500-1700) verdubbelde de bevolking van de Noordelijke Nederlanden van 1 tot 2 miljoen inwoners.

1.4.2 De feiten

In ons land heerst de opvatting dat Hongarije haar grenzen in september 2015 hermetisch heeft afgesloten voor vluchtelingen en dat sindsdien niemand asiel heeft kunnen aanvragen, laat staan krijgen. De feiten zijn als volgt.

Asielaanvragen voor verblijf in Hongarije

	2015	2016	2017*	Totaal
Aantal asielaanvragen	177 135	29 432	2 372	208 939
Aantal toegekende aanvragen	508	438	560	1 506
Procedure beëindigd vanwege het verdwijnen van de aanvrager	152 000	49 500	1 916	203 416
Aantal afwijzingen	2 900	4 700	2 526	10 126

* tot 20 augustus

Vanaf 2015 betrof het totale aantal illegalen in Hongarije meer dan 410 000 personen. Het merendeel van deze mensen heeft nimmer asiel aangevraagd. Het indienen van een asielaanvraag kan nu uitsluitend in de daartoe ingerichte transitozones langs de zuidgrens van het land. Zodra asiel wordt toegekend mag een asielzoeker de transitozone verlaten en zich vrij begeven in Hongarije. Vanaf dat moment beschikt betrokkene over dezelfde rechten als alle Hongaarse burgers.

Het staat de in de transitozone aanwezige personen te allen tijde vrij om deze te verlaten in de richting van Servië. Het behandelen van een asielaanvraag duurt 60 dagen. Men beoordeelt een asielaanvraag op basis van het Vluchtelingenverdrag van Geneve, met inachtneming van de bepalingen in het Schengenverdrag en het Dublin protocol. Een asielaanvraag uit veilige landen en de aanvraag van arbeidsmigranten wordt automatisch geweigerd. Men kan een bezwaarprocedure tegen afwijzing bij de rechtbank starten.

De verplichte Europese quotaregeling (het besluit van September 2015 tot herverdeling van in totaal 160.000 vluchtelingen uit Italië en Griekenland waarvan tot nu toe 30.000 zijn herverdeeld) en de daaromtrent ontstane discussie is op dit moment onder de rechter, daarom ga ik daar niet op in.

Deel 2: Interviews

Zoals gezegd is dit een zoektocht naar achtergronden, nuance en verdieping, vandaar dat ik het van belang acht niet na te papagaaien, maar zelf te onderzoeken. Daarom heb ik afgelopen zomer tijdens mijn verblijf in Hongarije 7 vragen voorgelegd aan 7 beeldbepalende Hongaren.

2.1 Mijn Gesprekspartners

Mijn gesprekspartners behoren niet tot de klassieke achterban van FiDeSz, noch zijn zij lid van deze partij en zeker zes van hen hebben mij verzekerd bij de volgende verkiezingen niet op FiDeSz te zullen stemmen.

Ik sprak met drie hoogleraren; Prof. Dr. Horányi (communicatiewetenschappen) Prof. Dr. Tardy (milieu en biodiversiteit), Prof. Dr. Scharle (verkeersplanologie). Ook sprak ik met de heer Pecze, oud adjunct-directeur van een ontwikkelingsmaatschappij, Artúr Fodor, secretaris-generaal van een NGO en schoof ik aan bij politici zoals Dr. Bagdy, locoburgemeester van Boedapest en Europarlementariër Hölvényi.⁷

Een aantal van hen was alleen bereid mijn vragen te beantwoorden als zij niet met naam en toenaam aan hun uitspraken gekoppeld zouden worden. Niet uit angst voor Orbán of FiDeSz maar omdat zij de belangen van de bedrijven en organisaties waaraan zij gelieerd zijn niet in gevaar willen brengen met uitspraken die zij op hun persoonlijke conto doen. Ook wensen zij geen conflicten met eigen collega's binnen hun organisaties, die het vrij staat geheel anders te denken. Omdat ik hen bronbescherming heb toegezegd, maak ik dus geen directe koppeling tussen antwoorden en gesprekspartners. De antwoorden zijn daarom in wisselende en willekeurige volgorde geplaatst.

---

7. Bijlage 6 bevat extra informatie over de achtergronden van mijn gesprekspartners

2.2 Prangende Vragen

2.2.1. Glijdt Hongarije af naar een autoritaire dictatuur?

Met Hongaarse ogen gezien in het geheel niet. Alle instrumenten van een democratisch bestel zijn aanwezig: meerpartijensysteem, vrije meningsuiting, persvrijheid, onafhankelijke rechtspraak. Wat het Westen niet begrijpt is dat het land tot voor kort op een vreedzame wijze heeft getracht de positie van de economische, politieke en culturele bevoorrechte personen uit de communistische tijd ongedaan te maken. Maar dat werkt niet! Noch de volgelingen van Hitler, noch die van Franco konden met verfijnde democratische methodes verwijderd worden.

*****

Als je tientallen jaren in een autoritaire dictatuur, in het zogenaamde socialisme, geleefd hebt, stel je deze vraag niet.

*****

Ik heb niet het gevoel dat wij die richting op gaan. Maar er zijn wel een aantal zaken die deze vraag rechtvaardigen. De staat wil alles steeds meer controleren, zowel de bestuurlijke administratie als het economische leven, maar angst voor een autoritaire dictatuur is er niet. In de afgelopen 25 jaar is er weinig vooruitgang geboekt. De kleine gemeenten op het platteland zijn achterop geraakt. Jammer genoeg kan men slechts met machtsmiddelen de vooruitgang bevorderen. Toch gaat de inmenging van de staat in het licht van de subsidiariteit te ver.

*****

Het antwoord op de vraag in welke richting van de vele soorten van autoritair geleide systemen Hongarije zich beweegt, dan wel zich reeds bevindt, ligt naar mijn gevoel tussen: helemaal niet en zit er al middenin. Al naar gelang je zeer goed geïnformeerd bent, dan wel van vooroordelen uitgaat. Maar slechts een zeer grondige politicologisch-historische studie zou een antwoord kunnen geven op deze vraag.

*****

Dit is een democratisch land. Er zijn reguliere verkiezingen. Zoals gebruikelijk in een democratie verliest de regering aan steun naarmate men langer aan het bewind is. Dan speelt de teleurstelling een rol, zeker na 8 jaar. De omwenteling na de val van de Berlijnse muur is slechts gedeeltelijk gelukt. Sinds 1990 wordt afwisselend geregeerd in verschillende combinaties (vijf verschillende combinaties van in totaal zes partijen). Er wordt keihard gewerkt, en toch komen wij niet vooruit. Een toekomstvisie is nodig. Wij mogen niet ten ondergaan aan interne strijd.

*****

Het is een waanidee te denken dat Orbán alles bepaalt en alleen realiseert wat hij wil. De samenleving schopt terug als een kind. Maatschappelijke belangengroepen bepalen de bewegingsvrijheid van de regering. En vanaf de ondergang van het land in Mohács tegen de

Turken (1526) is de ontwikkeling binnen bepaalde grenzen gedetermineerd. De bewegingsvrijheid van de democratie wordt hierdoor beperkt. En realiseer je dat de Hongaarse democratie wordt gebouwd op de erfenis van 40 jaar dictatuur! De laatste 10 jaren van Kádár (*red.* de laatste premier voor de omwenteling) waren in zekere zin democratisch, het paste niet meer in het bolsjewistische wereldbeeld. In beginsel is alles op orde nu. Wel probeert de huidige machthebber het mechanisme van checks en balances te beperken en aan de macht te blijven, zoals gebruikelijk is bij machthebbers. Orbán heeft de afgelopen 7 jaar de structuur van de samenleving in positieve richting veranderd. Er is nu beduidend meer zekerheid voor de bevolking.

*****

Na 2010, toen de huidige regering in het Parlement een 2/3 meerderheid kreeg, is het aantal instanties, zeg maar ingebouwde safeties, in het staatsbestel die de macht controleerden verminderd, terwijl elk leiderschap naar mijn mening behoefte heeft aan terugkoppeling. Wat ook geen succes is, is dat heel veel wetten op persoonlijk initiatief van parlementariërs, zonder grondige voorbereiding, in stemming worden gebracht in het parlement. En later moet dan alles weer gecorrigeerd worden.

2.2.2 Wordt de persvrijheid beknot?

Er is persvrijheid. Maar het functioneren van de pers hangt samen met de financiering van de pers. Er zijn wel kleine incidenten: niet elke journalist krijgt een uitnodiging naar alle persconferenties. Hier houd ik niet van, dit is ongelukkig. De financiële middelen van de pers die tegen de regering is, worden steeds minder. Maar de pers wordt niet belet te publiceren wat men wil.

*****

Langzaam maar zeker ontstaat er een evenwichtssituatie. De dominantie van de vroegere (*red.* lees communistische) machthebbers en hun netwerken uit het verleden is aan het verdwijnen. Zijn willen echter hun vroegere positie behouden en zijn nog steeds in staat om via hun vroegere netwerken de wereld te doen geloven dat de persvrijheid in gevaar is. Door een gebrek aan traditie en ervaring gebeuren er helaas wel veel onbezonnen dingen.

*****

De vrije meningsuiting is niet in gevaar. Journalisten worden niet gemolesteerd. Geen enkele journalist wordt tot zwijgen gebracht, wat wel de praktijk was in de 50-er jaren. Ik zie ook geen beperking. Er is een rijkdom aan media verscheidenheid. De structuur van de Hongaarse pers is veel pluriformer dan vroeger. Elke journalist kan een krant vinden waar hij of zij zich volledig in kan uiten. En hoe ver een journalist durft of wenst te gaan in zijn artikelen hangt van veel factoren af. Het zijn niet de hoofdlijnen en principes van de politiek die bepalend zijn voor de „zelfcensuur”, iedere journalist is immers ook een calculerend mens. De reacties in West-Europa zijn overdreven en soms hysterisch.

De Hongaarse lezers van kranten zijn in overgrote meerderheid conservatief. Nu de Népszabadság niet meer bestaat worden sommige lezers onzeker. Maar de journalisten van de Népszabadság (de krant die opgeheven is door de eigenaar), schrijven nu in andere bladen. De redacteur van de buitenlandrubriek schrijft nu in Magyar Nemzet. De andere journalisten van Népszabadság zijn massaal overgegaan naar Népszava, een krant die sindsdien in populariteit is gestegen.

*****

Tegenwoordig verschijnen de meest onmogelijke berichten. De regering wordt van alle kanten aangevallen. Alles mag en kan verschijnen. Vroeger ging men uit van de feiten, nu wordt de ene legende naar de andere gecreëerd.

Een uitstekend voorbeeld hiervan is het interview met de oud ambassadeur van Nederland, Gajus Scheltema. Hij vergeleek in het Hongaarse weekblad 168 óra (no 34 van 24 augustus 2017) de werkmethode van de Hongaarse regering met de barbaarse methoden van ISIS, waar mensen worden onthoofd, cultuurhistorische monumenten opgeblazen en christenen geëxecuteerd. Hij noemde het wereldbeeld van de Hongaren „een klassiek marxistisch” wereldbeeld. En dat in een land waar onder het marxisme 1 miljoen mensen in de rechtbanken zijn aangeklaagd, 600.000 mensen zijn veroordeeld en 300.000 mensen op grond van de marxistische rechtspraak in de gevangenis hebben gezeten wegens hun politieke overtuiging. Hij kon de regering corrupt noemen. En na al deze ongepaste beweringen verschijnt 168 óra net zo als vroeger en publiceert de journalist net zo als voorheen.

*****

De bewegingsvrijheid van de pers wordt bepaald door de financiers. De regionale dagbladen zijn eenzijdig. In het landelijke beeld hebben alle extremen zowel van links als van rechts een plaats. Het is haast niet mogelijk om het waarheidsgehalte van de berichtgeving te controleren. Met de vrije meningsuiting en de vrijheid van denken is niets mis.

*****

Kijk toch naar Idex TV, HirTV, ATV, Pestisrációk. Bij ons is gedurende tientallen jaren geen enkele diversiteit geweest. Kijk naar de diversiteit van de weekbladen en de dagbladen. Nu kunnen veel mensen met een communistisch verleden niet verwerken dat de regeringsgezinde media sterker geworden zijn. De regering is in de huidige mediawereld geen speelbal meer van de vroegere communistische machthebbers. Dat je nu alles kunt zeggen en schrijven bevalt velen niet.

*****

De regering accepteert de persvrijheid. Heeft moeite met de oppositionele media, maar toch worden zij gedoogd. Er wordt echter niets nagelaten om de overheidscommunicatie overwicht te geven.

2.2.3 Wordt de onafhankelijkheid van de rechtelijke macht uitgehold?

De rechtspraak functioneert in de meeste zaken goed. Er zijn wel kleine aberraties. Met name in het bestuursrecht (niet in het civielrecht). De nieuw Grondwet is al 8 keer aangepast. Ik geloof dat wij veel bescheidener zouden moeten zijn.

*****

Onder de postcommunistische staten is de Hongaarse rechtspraak de meest onafhankelijke. Zowel corrupte regeringsgezinde als oppositionele gezagsdragers worden zonder enige aarzeling door de rechtbanken veroordeeld en berecht (zie het in 2017 gestarte proces tegen Mengyi Rolland, lid van de fractie van FiDeSz in het parlement).

*****

De onafhankelijkheid is niet in het geding. Wel moet de vraag gesteld worden hoe de rechtspraak ingepast wordt in het sturingsmechanisme van de samenleving. De veranderingstrend is niet de beknotting van de formele onafhankelijkheid maar de vraag in hoeverre de politieke lijn van de machthebbers in de wetgeving tot gelding worden gebracht.

*****

Het hangt er van af waarmee wij vergelijken. Wanneer was de rechtspraak onafhankelijk? Na de val van de muur zijn veel oude rechters op hun post gebleven. Niets is veranderd. Wij zijn in een transitie periode. De oude rechters moeten eerst uitsterven. Het rechtssysteem is nog niet gestabiliseerd. De diverse rechters oordelen naar persoonlijk inzicht. Dit blijkt uit het feit dat heel veel tegenstrijdige oordelen worden gevelde op verschillende niveaus.

.....

*****

Er is sinds de omwenteling niets veranderd.

*****

Tijdens ons gesprek herinner ik mij ineens een uitspraak van mijn vader uit de donkerste tijd van het communisme. Hij zei tegen mij dat wat de communisten in 40 jaar kapot gemaakt hebben, 200 jaar zal vergen om weer op te bouwen.

2.2.4 Is Orbán een dictator en potentat als Poetin, Erdogan en Trump?

(Wat spottend) Het is mooi en vererend om genoemd te worden tussen wereldleiders, maar die vergelijking is echt belachelijk.

*****

Dit is een onmogelijke vergelijking. Alle drie zijn zeer verschillend. Trump is een instabiele tegenstrijdige persoon en denkt niet na, maar om hem dictator te noemen is niet in de haak. Poetin volgt de klassieke Russische traditie. Erdogan is zeer gevaarlijk. Je kunt het onmogelijk eens zijn met zijn politiek. Deze drie kunnen dus überhaupt al niet in een adem worden

genoemd. En Orbán moet beslissingen nemen, anders blijft het land stagneren, blijft alles bij het oude en verandert er niets. Een energieke leider maakt altijd vijanden en lokt tegenstand uit.

*****

Op geen enkele wijze! Viktor Orbán is nimmer euroscepticus geweest. Wel wil hij het Europese gedachtengoed moderniseren. Ziet de rol van Hongarije uitsluitend in Europa. Hij is een grote voorstander van het noemen van de dingen zoals ze zijn en gebruikt geen verhullende taal. Recht toe recht aan. Zie bijvoorbeeld het feit dat hij in 2014 ondanks zijn persoonlijke vriendschap met Junker, aan de orde durfde te stellen dat hij hem voor het voorzitterschap van de Commissie ongeschikt vond.

*****

Orbán is de enige charismatische leider van het land. Hij is zeer consequent. Hij probeert een evenwichtige positie in te nemen tussen de grootmachten.

2.2.5 Hebben de maatregelen m.b.t. de verlaging van de gas-, water-, en elektra-prijzen, de compensatie van de wisselkoerseffecten voor de schuldenlast en de recente inkomensverbeteringen gevolg voor de gemiddelde welvaart?

Er is sprake van een algehele vooruitgang. De regeringspolitiek met betrekking tot de prijspolitiek van de nutsbedrijven heeft deze voorzieningen substantieel goedkoper gemaakt. De gezinspolitiek en de daaraan verbonden financiële voordelen zijn volstrekt uniek in Europa. Bepaalde regio's, c.q. eilanden met name in west Hongarije boeken grote vooruitgang. De politiek gebaseerd op arbeid begint zijn vruchten af te werpen en dringt de werkeloosheid sterk terug.

*****

Sedert 2010 zie ik een economische vooruitgang. De mensen hebben meer geld in hun portemonnee. Er zijn meer financiële mogelijkheden. Wat gewicht in de schaal legt is het financieel beleid dat de gezinspolitiek ondersteunt. Het platteland blijft sterk achter.

*****

Het systeem van de gezinsondersteuning is zeer positief. Velen leven in een benarde situatie, vooral de mensen zonder opleiding. Het platteland is in grote problemen.

De kleinere gemeenschappen moeten ook ondersteund worden. Corruptie was er altijd al en zal er ook blijven. Vergeleken met de omringende landen neemt Hongarije een middenpositie in.

*****

Van de 4% jaarlijkse groei van de GDP is 2% het gevolg van de Europese subsidies. De verdeling van de nationale koek bevoordeelt conform een bewuste regeringspolitiek de positie van de lagere inkomens en de middenklasse. De maatregelen van de regering zorgen er op vindingrijke wijze voor dat de maatschappelijke spanningen worden verzacht.

*****

Als Hongarije ook na 2010 in de gebruikelijke tredmolen was blijven lopen conform de Europese beginselen en regelgeving, dan zou dat verdere achterstand tot gevolg hebben gehad. Wij zouden dan Europa nooit kunnen inhalen. Wij zullen de economische spelregels van Europa toepassen, zodra wij hetzelfde niveau hebben bereikt. In dit land is er geen kapitaal. De privatisering na de omwenteling is een grote mislukking geworden. In 2010 was het land praktisch failliet en meer dan 100.000 particulieren met buitenlandse hypothecaire leningen stonden aan de rand van de afgrond. Er moest worden ingegrepen. Ook diende het opereren van de banken aan banden te worden gelegd. Sindsdien is er een dynamische ontwikkeling in de steden. De achterstand van het platteland groeit echter gestaag.

*****

Ik bespeur een groot tekort aan geschoolde vakkrachten. De werkgelegenheidsprogramma's werken goed. De verlaging van de kosten van de nutsvoorzieningen heeft in het begin goed gewerkt. Ook de deviezencrisis is redelijk opgelost, zij het dat de banken daar veel te veel aan hebben verdiend, ook de Nationale Bank. Ik ben meer een voorstander van de markteconomie. Ik mis bij veel maatregelen een redelijke uitleg vooraf.

2.2.6 Wat verklaart de populariteit van Viktor Orbán?

Hij slaagt er buitengewoon goed in om de belangen van de burgers uitstekend te integreren in de door de regering gevoerde politiek. Bovendien ziet hij ook kans om zijn kiezers bijeen te houden, en het beeld overeind te houden dat hij de vertegenwoordiger is van het anti-establishment. Het rechtsradicalisme heeft hij de wind uit de zeilen genomen. Zijn linkse economische politiek werpt zijn vruchten af.

*****

Eén van de verklaringen voor Orbán's succes is zijn socialistische economische politiek. Een andere belangrijke factor is zijn ondersteuning van het Hongaars nationalisme. Het Hongaars nationalisme is echter niet gericht tegen anderen! Het is gericht op het versterken van de eigen identiteit, de eigenwaarde en het patriottische gevoel van een volk dat zich vaak in de steek gelaten voelt en geen van deze zaken tijdens de communistische tijd kon of mocht ontwikkelen.

Helaas is Orbán minder gericht op de ontwikkeling van andere zaken. Hij bouwt zijn succes op het platteland en niet op Boedapest en dat heeft jammer genoeg slechte gevolgen. Men is op het platteland niet ingesteld op innovatie en internationale concurrentie en daardoor wordt regelmatig afgezien van innovaties.

*****

Zijn geweldige toespraak bij de herbegravenis van Imre Nagy in 1989. Deze verleende hem de status van nationale held. Hij heeft een visie en een toekomstbeeld en koestert klassieke waarden.

*****

De zeer professionele regeringscommunicatie is voor een belangrijk deel de verklaring voor zijn populariteit in de diverse enquêtes. De Hongaarse samenleving is overigens een grootmeester in het omzeilen van scherpe discussies, ongeacht het onderwerp.

*****

Zijn succes is op grond van de volgende factoren te verklaren:

- het volgen van een eigen weg (de schijn wekkend dat hij Hongaarse tradities koestert)
- overtuigingskracht; hij spreekt eenduidig, in directe taal, begrijpelijk voor iedereen.
- zijn verleden als beeldbepalende figuur in de oppositie tijdens 't communisme en jeugdige leider die in 1989 Rusland opriep het land te verlaten.
- populaire maatregelen :begunsten van gezinnen, verlagen van de kosten van de nutsvoorzieningen, het helpen van honderdduizenden die door de internationale valuta ontwikkeling in ernstige financiële moeilijkheden waren geraakt,
- geloofwaardigheid; hij is een gedecideerde leider die in staat is beslissingen te nemen, en inmiddels over voldoende ervaring beschikt.

*****

Hij is de enige die de Hongaarse belangen probeert te vertegenwoordigen en daardoor slaagt hij er in zijn kiezers te behouden door de jaren heen.

*****

2.2.7 Hoe staat de gemiddelde Hongaar tegenover de vluchteling?

De media doen hun uiterst best om ons in een slecht daglicht te plaatsen. Er is geen enkele zaak die de instemming en de steun van de media krijgt. Maar wij weten waar wij over praten. De migranten waren absoluut niet van plan om samen te werken met de Hongaarse autoriteiten. In de dagen van de Keletipályaudvar (*red. het treinstation waar in 2015 zich duizenden vluchtelingen ophielden*) was geen enkele migrant bereid de aangeboden faciliteiten en de steun die werd geboden te aanvaarden. Zelfs voedsel weigerde men. Laat staan de ingerichte sanitaire voorzieningen. Men wenste alleen maar met de trein door te reizen naar Wenen, zonder registratie. Dit heeft de autoriteiten en een groot deel van het publiek geschokt.

*****

In de volksmond en het publieke debat wordt nauwelijks verschil gemaakt tussen migrant en vluchteling. Als wij ons beperken tot de definitie van vluchteling, dan is hun aantal onder degenen die de afgelopen twee jaar Europa hebben bereikt uiterst minimaal. Gevoelsmatig

wordt afstand genomen van het vraagstuk. De actieve solidariteit is minimaal, de maatschappelijke beoordeling is terughoudend. De regering bevordert deze attitude.

*****

Het is terecht dat niet iedereen het land binnen mag. Economische migranten zouden slechts op uitnodiging van het betreffende land mogen komen. Echte vluchtelingen moeten geholpen worden, het liefst zo veel mogelijk in hun eigen regio. Het grootste deel van de mensen die komen is geen vluchteling. Het functioneren van een land moet overeind blijven. Paus Franciscus formuleert het uitgangspunt van het evangelie: humaniteit en liefde voor de medemens.

*****

De bevolking is niet tegen vluchtelingen. Maar wel tegen een massale toeloop van islamisten. Wij zijn blij dat wij de vluchtelingenstatus verlenen aan het Iraanse meisje dat door Zweden het land uitgezet is.

*****

Het drama bij dit onderwerp is de vermenging van het vluchtelingenvraagstuk met het migratievraagstuk. Vreemde mensenmassa's van meer dan 400.000 mensen walsten in 2015 in enkele weken over Hongarije heen als een invasie.

In de afgelopen 30 jaar is in Europa op dit gebied niets tot stand gebracht dat navolging verdient. De migratiepolitiek van Europa in deze 30 jaar de Turken, de Marokkanen, is voor Hongarije een afschrikwekkend voorbeeld, dat aantoonde dat de integratie van deze bevolkingsgroepen een onmogelijke opgave is.

*****

Vluchtelingen versus immigranten is een formeel spel. Maar zo moet je dit vraagstuk niet benaderen. Historisch gezien is er uiteraard verschil en zijn er redenen voor onderscheid tussen die twee, maar dit onderscheid leidt niet tot oplossingen van dit vraagstuk waarmee Europa geconfronteerd wordt.

Het is een bestuurlijk probleem. We moeten bedenken hoe we het vraagstuk politiek op lossen. Orbán heeft met zijn benadering gelijk, maar hij heeft zijn visie veel te vroeg wereldkundig gemaakt. Met de huidige bestuurlijke aanpak is de kwestie niet op te lossen. Men dient een cultureel antropologische benadering te kiezen. De volkenkunde maakt ons duidelijk dat, als een mens in een andere omgeving verschijnt, hij of zij een VREEMDELING is. Het is goed om je te verdiepen in de problematiek van een vreemdeling.

Internationale studies wijzen uit dat in een gesloten samenleving (op elk niveau: dorp, stad, land) telkens maximaal 5% vreemdelingen kan integreren. En men moet weten hoe deze 5% te integreren. Hongarije is een gesloten samenleving en heeft geen enkele ervaring met grotere groepen vreemdelingen. En je moet je realiseren dat de meeste van deze migranten jong volwassen mannen zijn. Als je de zaak antropologisch bekijkt weet je dat de mens het enige wezen is dat de eerste jaren na de geboorte totaal aangewezen is op zijn omgeving! In de eerste 5 jaar van zijn bestaan leert hij van zijn omgeving wat te doen. In de eerste 3-5 jaar

staat de mens open voor elke soort gedrag. In die periode kan de mens bijvoorbeeld 20.000 verschillende geluiden onderscheiden. Na zijn vijfde jaar slechts 40! Dit geeft natuurlijk ook iets aan met betrekking tot het werkelijke socialisatie vermogen van een man tussen de 25 en 30 jaar. Hij arriveert als een mens waarvan de vorming volledig voltooid is.

Dit vraagstuk is slechts op zeer lange termijn op te lossen en alleen dan als het nog niet geïntegreerde deel van de samenleving steeds niet meer dan 5% uitmaakt.

*****

Tot slot

Sinds mijn 16^e woon ik in Nederland. En hoewel, naar mening van een van mijn gesprekspartners, mijn werkelijke aanpassingsvermogen op die leeftijd blijkbaar nog maar zeer beperkt was, is het me toch gelukt om te integreren in onze samenleving. Ik durf zelfs te denken dat ik me ook nog wel eens in de meer dan 60 jaar die daarop volgden, waarin ik tal van bestuurlijke en politieke functies bekleedde, aangepast heb, zodat ik me kon inzetten voor de Nederlandse democratische samenleving.

Zeven jaar mocht ik als landbouw diplomaat op onze Nederlandse ambassade in Boedapest werken (1998-2005). Mijn ervaringen heb ik opgetekend in een dagboek met 425 aantekeningen. Het schetst een beeld van een jonge democratie in wording die zich aan het juk van haar verleden probeert te ontworstelen. Wie geen Hongaars spreekt, kan dit helaas niet lezen, maar misschien geeft een vertaling van de titel in een notendop weer waar het over gaat.

Het heet: 'Halverwege, op weg naar Europa'. Vandaag, meer dan 10 jaar later zou ik weer diezelfde titel kiezen. Niet omdat er geen afstand afgelegd is, in tegendeel, er is enorm veel gebeurd. Maar de weg naar echte éénwording is veel langer geworden, ook doordat Europa zich van zichzelf verwijderd heeft.

En wat moet je dan zeggen tegen degene die halverwege is? *“Ga maar terug?”* of *“Zullen wij de weg samen afleggen?”* Ik sluit mij dan graag aan bij Ivan Krastev, politicoloog en columnist van de New York Times, die in zijn onlangs verschenen boek een pleidooi houdt voor flexibiliteit en schrijft: *„Flexibiliteit - niet starheid - is wat Europa overeind kan houden”*.

Nuance, diepgang en wederzijds begrip kunnen deze weg begaanbaar maken. Het gaat niet altijd om het eigen gelijk, maar om het resultaat dat je gezamenlijk wenst te bereiken. Een Turkse gids uit Istanbul, Mesut Gülay, zei eens tegen mij dat “geschiedenis nooit een exacte waarheid is; als je geschiedkundig gezien 2 en 2 bij elkaar optelt, krijg je geen 4, maar een getal dat ergens tussen 3 en 5 ligt”.

Bijlage 1: Parlementsfracties

1a Huidige Politieke Fracties

Het parlement telt negen politieke fracties sinds de verkiezingen van 2014. Ik doe een poging om deze groeperingen te karakteriseren, naar de actuele stand van zaken, want sommige van deze partijen hebben namelijk in het verleden een heel andere politieke lijn gevolgd.

Partij naam	politieke kenmerken	opgericht	aantal leden	plaatsbepaling
FiDeSz	conservatief nationaal*	1988	115	midden
MSZP	sociaaldemocraten	1989	29	links
Jobbik	radicaal nationalistisch	2003	23	extreem rechts
KDNP	klassieke christendemocraten	1943	16	midden
LMP	groene politiek	2009	5	links v. h. midden
Párbeszéd	groen-liberaal	2013	1	afsplitsing LMP
DK	sociaalliberaal	2011	4	afsplitsing MSZP
E2014	sociaalliberaal	2013	3	links
MLP	liberaal	2013	1	links v. h. midden

*in 2000 verliet FiDeSz in het Europe Parlement de Liberale formatie en trad toe tot de Europese Volks Partij

1b Fracties uit het verleden

Onderstaande partijen hadden in de periode 1990-2014 zitting in het parlement maar nu niet meer.

Partijnaam	politieke kenmerken	begin	einde	
SZDSZ	neoliberaal	1990	2010	links v.h. midden
MDF	conservatief	1990	2010	midden
FKgP	conservatief-agro	1990	2002	rechts v. h. midden
MIÉP	radicaal nationalistisch	1993	2002	extreem rechts
MDNP	christendemocraten	1996	1998	afsplitsing MDF
EKGP	landbouwpolitiek	1992	1994	afsplitsing FkgP

Naast de hiervoor genoemde 15 partijen, die minstens één parlamentszetel in de afgelopen 25 jaar hebben veroverd, zijn er nog 45 andere partijen officieel ingeschreven als politieke partij.

Bijlage 2: Overzicht en duiding van de Hongaarse media.

2.1 Dagbladen

Hongarije kent op dit moment 10 landelijke en 19 regionale dagbladen. Hieronder staat een overzicht van de belangrijkste landelijke dagbladen.

Magyar Nemzet (red. 'Hongaarse Natie') is nu een oppositioneel rechts conservatief dagblad, maar was vroeger de steunpilaar van de regering Orbán. Na de overname in 2015 door de zakenman Lajos Simicska is de krant een oppositionele krant geworden, die de regering juist dag in dag uit scherp bekritiseert vanuit de rechts conservatieve hoek de oplage is sedertdien met 10.000 exemplaren gedaald tot 20.000.

Magyar Hírlap (red. 'Hongaarse Krant') was van meet af aan een links liberale krant. De krant steunde de vrije markteconomie en het liberale gedachtengoed in de samenleving. De krant steunde de regering Horn, de regering Medgyessy en in het begin ook de regering Gyurcsány. In 2006 ontstond een breuk met de regering Gyurcsány en verschoof de krant steeds meer naar het midden om uiteindelijk na 2010 rechts van het midden uit te komen.

Magyar Idők (red. 'Hongaarse Tijden') is opgericht in 2015, na de breuk tussen de regering en Magyar Nemzet en steunt de regering Orbán onvoorwaardelijk. (oplage onbekend)

Népszabadság (red. 'Volksvrijheid') was het „huisorgaan” van de MSzP, links, anti regering Orbán en is opgeheven. Het trieste lot van deze gerenommeerde linkse krant behoeft enige toelichting. In 1989 had de krant een oplage van 460.000 exemplaren, in 2002 was de oplage nog meer dan 200.000. Dit was in 2016 teruggelopen tot circa 37.000 exemplaren.

Ten tijde van het communisme was Népszabadság, onder de naam Szabadnép, het blad van de partij. In 1990 werd de krant geprivatiseerd. De aandelen waren als volgt verdeeld: 50% Bertelsmann AG Duitsland, 26% MSzP (de socialistische partij van Hongarije), 16,8 % een Hongaars investeringsfonds, 6% de redactiestaf. In 2005 kocht het Zwitserse Ringier concern een meerderheidspakket van de aandelen. De tekorten van de krant waren zeer aanzienlijk in 2010: 691 miljoen HUF, in 2011: 863 miljoen HUF, in 2012: 514 miljoen HUF, in 2013: 1.425 miljoen HUF, in 2014: 482 miljoen HUF, en in 2015 zowaar een batig saldo van 135 miljoen HUF. In 2014, bij de fusie met de Oostenrijkse onderneming Axel Springer en het Zwitsers Ringier concern, werden de meerderheidsaandelen van de Népszabadság overgedragen aan Vienna Capital Partners. Enkele maanden later droeg de Oostenrijkse eigenaar alle Hongaarse belangen van Vienna Capital Partners over aan BV Mediaworks Ungarn. De eigenaar van BV Mediaworks Ungarn heeft vervolgens de aandelen van Népszabadság voor een gunstige prijs aangeboden aan de MSzP de socialistische partij van Hongarije. De MSzP bezat op dat moment 27,65% van de aandelen, de werknemers 1,42%. De MSzP heeft de aankoop van de overige aandelen niet aangedurfd, waarna de eigenaar in oktober 2016 de uitgave heeft gestaakt.

Inmiddels heeft de laatste hoofdredacteur van deze krant, András Murányi een boek geschreven onder de titel: "A Népszabadság kivégzése" ("De executie van de Népszabadság"). Dit boek lijkt mij een zorgvuldige reconstructie van de laatste maanden van de krant. Ontegenzeggelijk blijkt dat de financiële positie van de krant onhoudbaar bleek. Zeker als men op top niveau wilde presteren als kritisch , op onderzoek journalistiek

gebaseerd opinie blad. Dat de regering de krant niet goed gezind was is evident. Geen enkele regering houdt van permanente kritiek, zelfs niet als dat gerechtvaardigd is.

Népszava, (red. 'Woord van het volk') extreem links, georiënteerd op het communisme en het huisorgaan van de gewezen communistische partij (Magyar Dolgozók Pártja) onder leiding van Túrmer, een extreem links blad. Met een oplage van 11.000 exemplaren per dag.

Blikk, is een sensatiegericht boulevardblad, eigendom van het concern Ringier in Zwitserland, met een oplage van 119.000 exemplaren per dag.

Világgazdaság (red. 'Wereldeconomie') sociaal economisch financieel dagblad, neemt vaak de berichtgeving van het persagentschap Reuters over.

2.2 Weekbladen

In totaal zijn er 32 weekbladen en magazines, zij bestrijken een breed spectrum. Ik noem alleen de belangrijkste.

168 óra, opgericht in 1989 links liberaal, kritisch richting regering met een oplage van 13.000 exemplaren per week (was 33.000 in 2006).

Élet és Irodalom, links-progressief liberaal, in dit gerenommeerde weekblad publiceren de meest prominente schrijvers zoals: Gáspár Miklós Tamás, Péter Esterházy, Péter Nádas, György Konrád, en journaliste Eszter Rádai. Het blad is financieel volstrekt onafhankelijk en is niet blootgesteld aan commerciële belangen. (Oplage niet bekend).

Figyelő, centrum-midden, licht kritisch, had een oplage van 27.000 per week maar is gezakt naar 7.200. Zelf heb ik diverse malen artikelen in Figyelő gepubliceerd over het vluchtelingenvraagstuk en de "illiberale democratie", etc.

Heti Válasz, opgericht in 2001, was vroeger regeringsgezind maar sedert twee jaar sterk oppositioneel, door de actualiteit beheerst met een oplage van 13.000 per week.

HVG, rechts van het midden, erg kritisch richting regering, met een oplage van 33.000 per week.

Magyar Demokrata, opgericht in 1989, extreem rechts heeft een oplage van 10.000 exemplaren.

Magyar Narancs, opgericht in 1989, neo liberaal

2.3 TV zenders

Er zijn 8 TV zenders met een nationaal uitzendgebied.

MTV 1 is de officiële staatszender. Elk uur wordt er een nieuwsuitzending verzorgd. Naast de officiële berichtgeving van de regering over Hongarije, beschikt deze zender over een zeer uitgebreid netwerk van correspondenten in de hele wereld. Men is in staat directe uitzendingen vanuit de meest uiteenlopende locaties te verzorgen.

MTV 2 een officiële staatszender is meer op culturele programma's ingesteld.

MTV 4 is een sportzender

ATV is een links oppositionele zender met talrijke politieke discussie- en praatprogramma's. Zoals: "A nap hírei", "ATV start", "Havas a pályán", "Egyenes beszéd", "Húzó", "Krizshow". De kritische toon van deze zender is beduidend scherper dan wij in Nederland gewend zijn.

HírTV is in handen van dezelfde eigenaar als het dagblad Magyar Nemzet en het weekblad HVG en staat op voet van oorlog met de regering Orbán. De zender bestrijdt de regering vanuit de rechts conservatieve hoek. De laatste maanden voegen zich steeds meer vooraanstaande journalisten uit het linker kamp bij deze zender. De recente overgang van de naar mijn mening beste interviewster van Hongarije, Olga Kálmán, van ATV naar HírTV heeft menigeen verbaasd. Ook deze zender heeft een groot aantal politieke praatprogramma's. Zoals: "Egyenesen", "Peron", "Célpont", "Newsroom", "Lapzárta", "Csörte", "Főszerkesztő klubja", "Civil kaszinó", "Látótér", "Alinda", "Napról napra", "Globál", "Európai híradó", "BBC Hardtoll", "BBC reporter", "BBC Our world".

RTL is een commerciële zender met veel amusementsprogramma's.

Duna TV richt zich op de Hongaarse minderheden in de buurlanden en de Hongaarse gemeenschappen in de wereld.

Bij de beoordeling van het al of niet vrij functioneren van de media wordt de mate waarin zelfcensuur door journalisten en geïnterviewden wordt toegepast mede betrokken.

Een aantal uitzendingen bekijkend, zoals bijvoorbeeld:

-13 maart 2017 HírTV, met Péter Tölgyessy (een van de architecten van de politieke omwenteling van 1990 en latere fractievoorzitter van de SZDSZ- de liberale partij van Hongarije, - thans toonaangevend politicoloog en staatsrechtgeleerde). Een uitzending van 40 minuten in het programma: "Egyenes".

-18 april 2017 HírTV, de uitzending met Prof Péter Róna (hoogleraar te Oxford, de geestelijke vader van de politieke partij LMP en tot voor kort lid van de raad van Toezicht van de Hongaarse Bank). Een uitzending in het programma: "Madártávlat".

-5 mei 2017 HírTV, de 45 minuten durende uitzending met Prof. Özséb Horányi (hoogleraar communicatiewetenschappen, auteur van talrijke publicaties, oud decaan van de faculteit der Letteren van de Universiteit van Pécs, gedurende 12 jaar president en noch thans bestuurslid van de Hongaarse Pax Romana – vereniging van katholieke intellectuelen). Een uitzending in de rubriek: "Alinda".

zal men de conclusie trekken dat de standpunten in heel wat scherpere bewoordingen dan wij in Nederland gewend zijn en zonder vrees of terughoudendheid worden geuit. Professor Horányi lachte mij ronduit uit toen ik hem vroeg of hij zelfcensuur heeft toegepast. Horányi geldt als een grote autoriteit op het gebied van de media. Hij verklaarde over zelfcensuur: "De vraag hoeverre een journalist durft of wenst te gaan in zijn artikelen hangt van veel factoren af. Iedere journalist is tevens ook een calculerend mens. Het zijn niet de hoofdlijnen en principes van de politiek die bepalend zijn voor „selfcontrol”.

Bijlage 3 De geboorteplaatsen van de belangrijkste FiDeSz politici

János Áder (1959), president van Hongarije, geboren in **Csorna**

László Kövér (1959), voorzitter van het Parlement, geboren **Pápa**

Lajos Kósa (1964), fractievoorzitter FiDeSz in het parlement, geboren in **Debrecen**

János Lázár (1975), minister van de kanselarij, geboren in **Hódmezővásárhely**

Antal Rogán (1972), minister van het kabinet van de minister-president, geboren in **Körmend**

Zoltán Balog (1958), minister van human resources, geboren in **Ózd**

Péter Sijártó (1978), minister van BuZa en buitenlandse handel, geboren in **Komárom**

Tibor Navracsics (1966), Eurocommissaris, geboren in **Veszprém**

Péter Szájer (1961), fractievoorzitter in het Europees parlement, geboren in **Sopron**

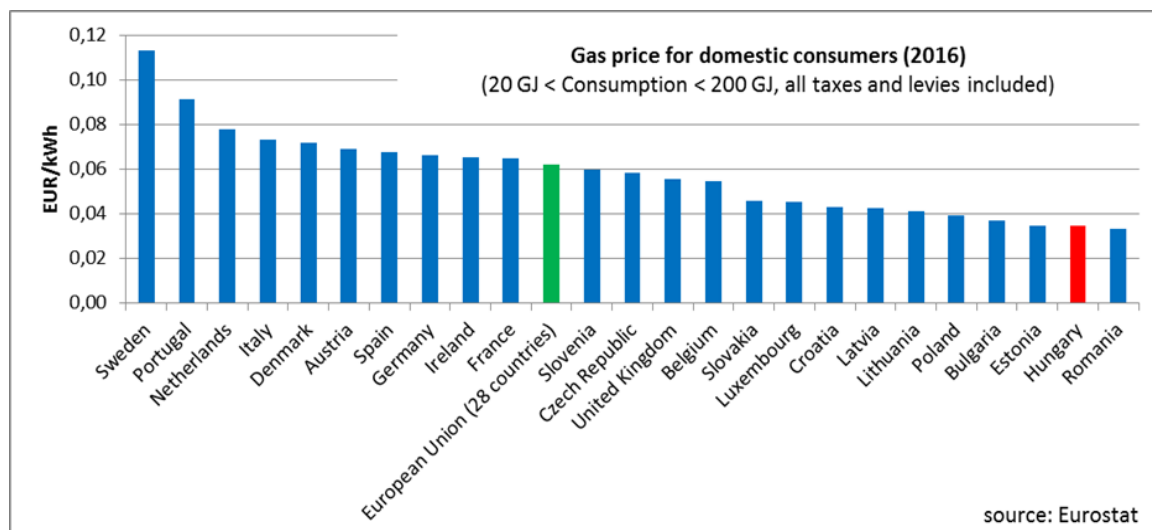
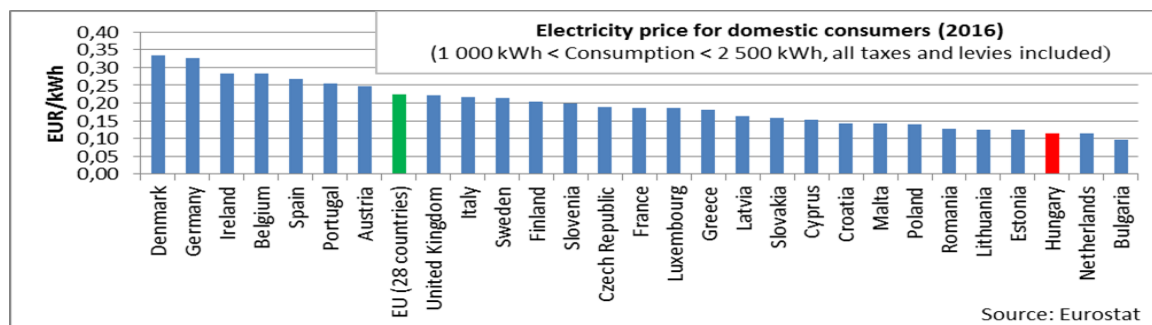
(op de kaart zijn Csorna, Körmend en Komárom niet aangegeven)

Opvallend is dat zeven van de tien meest belangrijke FiDeSz politici van Hongarije, aan de rechter oever van de Donau zijn geboren en slechts drie aan de linkeroever. De Donau is de tweede van de zeven scherpe scheidslijnen in Hongarije. Grote rivieren spelen vaak, zeker in Hongarije, een cultuurhistorisch bepalende rol. Ook in Nederland kennen wij de benadering: „hij is van onder of boven de grote rivieren”, waarmee een zeker cultuurhistorisch verschil in houding, gedrag en soms ook in opvatting wordt aangegeven.

Bijlage 4 Reductie van gas-, water- en elektratarieven

Gefaseerde afname van de verbruikerstarieven in Hongarije 2013-2014

	2013	2013	2014	
	januari	juli-november	april-oktober	totaal
aardgas	-10%	-11%	-6,5%	-25,2%
elektra	-10%	-11%	-5,7%	-24,5%
stadsverwarming	-10%	-11%	-3,3%	-22,6%
water		-10%		-10%
afvalverwerking		-10%		-10%

Bijlage 5 Overzicht van inkomensverbetering 2016-2018

Inkomensverbetering overheidspersoneel 2016-2017-2018*

sector	aantal medewerkers in duizenden	inkomenstoename tot en met 2018	totaal bedrag in miljarden HUF
onderwijs	167	38%	264
politie	58	45%	119
militair	18	45%	36
politie	15	10%	4
ambtenaren	33	42%	52
belastingdienst, douane	22	50%	41
gezondheidszorg	95	verschillend	212
justitie	16	verschillend	20
sociale diensten	90	verschillend	39
culturele instellingen	20	15%	5
hoger onderwijs	18	25%	16
overige	1	verschillend	7,8
Totaal	556		906

Voor de particuliere sector is onlangs overeengekomen dat:

- het minimum inkomen in 2017 met 15% en in 2018 met 8% zal stijgen
- het minimumloon voor geschoold werk in 2017 met 25% en in 2018 met 12% zal toenemen
- werkgeverslasten in 2017 met 5% (27% -> 22%) en in 2018 met 2% (22% -> 20%) zullen dalen
- de inkomensbelasting 15% is en blijft (flat tax)
- de winstbelasting voor ondernemingen 9% is en blijft (flat tax)
- de BTW voor enkele producten van de eerste levensbehoeften van 27% naar 5% gaat

Bijlage 6 Achtergronden van mijn gesprekspartners

Prof. Dr. Özséb Horányi (1942)

Hoogleraar communicatiewetenschappen. Horányi is verbonden aan diverse universiteiten en wordt alom als mediaexpert gerespecteerd. Hij begon zijn academische loopbaan ooit als elektro-ingenieur en schreef veel voor het maandblad 'Vigilia'. Ook was hij 10 jaar lid van de Hongaarse Mediaklachtencommissie en voorzitter van de Hongaarse Pax Romana (denktank van progressieve katholieke intellectuelen). Er verschenen meer dan 160 wetenschappelijke publicaties en 6 boeken van zijn hand.

Dr. János Tardy (1948)

Tardy is als auteur van talrijke boeken en wetenschappelijke publicaties en op het gebied van natuurbescherming een beeldbepalend figuur binnen de politieke en academische wereld. Hij is gastdocent aan diverse Hogescholen en Universiteiten en van oorsprong geograaf. Gedurende 12 jaar was hij president van de Hongaarse Natuurbeschermingsautoriteit tevens plv. staatssecretaris natuurbescherming. Hij bekleedt diverse functies o.a. Vicevoorzitter van het Europees Centrum voor Natuurbescherming en is plv. voorzitter van het UNESCO Nationaal Comité Werelderfgoed. Hij is voorzitter van de Vereniging van Hongaarse Natuurwetenschappers.

Dr. Gábor Bagdy (1957)

Econoom Bagdy is locoburgemeester van Boedapest en beheert de portefeuille financiën. Daarnaast is hij vicevoorzitter van de KDNP (de Hongaarse Christendemocraten). Hij werd gekozen in het Hongaars parlement, maar na de recente ingevoerde 'wet van onverenigbaarheden' koos hij voor de gemeenteraad van Boedapest. In het eerste Hongaarse kabinet, na de val van de Berlijnse muur, was hij plv. staatssecretaris voor sociale zaken. Verder werkte hij als econoom voor diverse buitenlandse maatschappijen, waaronder het Nederlands bedrijf Tebodin.

György Hölvényi (1962)

György Hölvényi is sinds 2014 lid van het Europees Parlement voor de Christendemocratische Partij van Hongarije (KDNP). Voorheen was hij staatssecretaris voor kerkelijke zaken, minderheden en samenleving. Hij houdt zich onder andere bezig met de interculturele relaties en de dialoog tussen religies.

Tibor Csongor Pecze (1971)

Pecze is bestuurswetenschapper, politicus, theoloog en geschiedkundige. Hij was staatssecretaris. Hij coördineerde de invoering van een nieuw bestuursmodel bij de OTP bank i.s.m. Price Waterhouse Coopers. Ook gaf hij leiding aan de ontwikkeling van Europese regionale programma's en was hij president van het Agentschap van Nationaal Economische Planning.

Artúr Fodor (1962)

Fodor is elektro-ingenieur en heeft zijn sporen verdiend binnen het onderwijs en het bedrijfsleven op het terrein van het sociaal maatschappelijk onderzoek. Hij is een drijvende kracht binnen diverse NGO's en Secretaris Generaal van Regnum Marianum. Ten tijde van de communistische dictatuur was dit een ondergrondse organisatie, nu heeft deze NGO 2500 leden en is actief binnen talrijke maatschappelijke organisaties.

Prof. Dr. Péter Scharle (1940)

Scharle is hoogleraar (verkeerskundig ingenieur en planoloog) en geeft college aan 3 universiteiten. Ook is hij lid van de New York Academy of Science en de internationale advies commissie van de European Journal of Social Sciences. Hij heeft ruim 160 publicaties, 5 boeken en 70 internationale voordrachten op zijn naam staan. Ook is hij vicevoorzitter van de KMEM. (Beweging van de Hongaarse Katholieke Intellectuelen).

